

SPELEO – svazek č. 46 (prosinec 2006).

Vydala: Česká speleologická společnost. Předsednictvo, Kališnická 4/6, 130 00 Praha 3.

Ediční rada ČSS: Ladislav Blažek, Pavel Bosák, Václav Cílek, Milan Geršl, Jiřina Novotná, Jiří Otava, Petr Polák, Martin Přibíl, Jan Vít.

Předseda ediční rady ČSS: Milan Geršl.

Technický redaktor: Martin Přibíl.

Projekt byl finančně podpořen v grantovém řízení MŽP. Materiál nemusí vyjadřovat stanoviska MŽP.

Grafická úprava a sazba: Milan Geršl.

Zpracování pro tisk: Adobe InDesign CS2.

Vytiskla tiskárna D+H Veverská Bítýška.

Náklad: 1400 výtisků.

Vychází nejméně 1x ročně.

ISSN 1213-4724

SPELEO

46
2006

ISSN 1213-4724

OD REDAKČNÍHO „KRÝGLU“ (ÚVODNÍK)	2
ZPRÁVY Z PŘEDSEDNICTVA.....	4
Zprávy z předsednictva – prosinec 2006	4
<i>Zdeněk Motýčka</i>	
AKTUÁLNÍ INFORMACE	5
13 th International Cave Bear Symposium v České republice.....	5
<i>Jan Škrla</i>	
DOMÁCÍ LOKALITY	8
Jeskyňe V panském klínku	8
<i>Jan Vít, Pavel Kalenda, Libor Beneš</i>	
Wabiho propast pod Javorkou v Českém krasu	15
<i>Jiří Dragoun</i>	
TROCHA HISTORIE	18
Krasová muzea v Moravském krasu	
100 let od otevření „Kniesova sloupského musea“	18
<i>Jan Flek</i>	
Listárna a krátké zprávy	24
Několik nových poznatků z jižní části Moravského krasu	25
<i>Ladislav Slezák</i>	

Váš zdroj informací o měření a regulaci!

Newport Electronics spol. s r.o., Fryštátská 184, 733 01 Karviná
tel.: 596 311 899, fax: 596 311 114, info@newport.cz
www.newport.cz, www.omegaeng.cz

Měření:

- ◆ teploty
- ◆ tlaku
- ◆ síly
- ◆ průtoku
- ◆ hladiny
- ◆ vlhkosti
- ◆ pH
- ◆ vodivosti

1. strana obálky: Krystalová chodba v jeskyni Dalovica, Černá Hora. Foto: Z. Motýčka, 2006. K článku na str. 24.

2. strana obálky: Jeskyňe Na Javorce, Wabiho propast. Foto: J. Novotný, 2006. K článku na str. 15.

3. strana obálky: Ledová výzdoba v jeskyni Piková dáma. Foto: P. Polák, březen 2006.

4. strana obálky: Foto: M. Majer.

OD REDAKČNÍHO „KRÝGLU“ (ÚVODNÍK)

Od mého jmenování předsedou ediční rady v roce 2005 až do dnešní doby procházela tato instituce změnami v obsazení i v názorech na její práci a podobu produkovaných materiálů. Věřím, že nyní se nacházíme v alespoň na nějaký čas trvalém a funkčním seskupení.

Nyní má ediční rada ČSS devět členů a myslím, že je na čase jejich krátké představení.

Ladislav Blažek – Je tvůrcem a osobou zodpovědnou za webové stránky ČSS. Členem ČSS je od r. 1998.

Profesor RNDr. Dr hab. Pavel Bosák, DrSc. – Jako geolog a karsolog Geologického ústavu Akademie věd ČR je jedním z recenzentů odborných článků a kritikem odborné úrovně Spelea i Speleofóra a konference Kras bdícím nad její vysokou laťkou. Členem ČSS je od r. 1979.

RNDr. Václav Cílek, CSc. – Stál u zrodu Spelea a do roku 2000 byl jeho editorem a hlavním tvůrcem. Jako geolog, polyhistor a ředitel Geologického ústavu Akademie věd ČR je garantem odborné úrovně Spelea i Speleofóra a nezastupitelnou osobou při získávání grantů na vydávání těchto publikací. Členem ČSS je od r. 1979.

Mgr. Milan Geršl – Předsedou ediční rady ČSS a editorem Spelea je od r. 2005. Od r. 2006 je organizátorem a editorem konference Kras. Je zaměstnán v České geologické službě jako geolog a karsolog. Členem ČSS je od r. 1993.

Jiřina Novotná – Je hlavní korektorkou a zárukou gramatické správnosti a čtivosti všech publikací ČSS a hlavně nestárnoucí šot-

kobijkou, tedy postrachem všech redakčních šotků. Členem ČSS je od r. 1984.

RNDr. Jiří Otava, CSc. – S využitím geologických i karsologických znalostí je jedním z recenzentů Spelea, Speleofóra i konference Kras. Je zaměstnán v České geologické službě a jeho praktické znalosti krasových oblastí ČR jsou pro nás nanahraditelné. Členem ČSS je od r. 1979.

Ing. Petr Polák – Je mozkiem i výkonným technikem webových stránek ČSS. Členem ČSS je od r. 1993.

Martin Příbil – Technický redaktor ČSS, tj. člověk, který dohlíží na technickou kvalitu doručených příspěvků, fotografií, map atd.. Členem ČSS je od r. 1990.

Mgr. Jan Vít, Dr. – Tento kvartérní geolog a speleolog zaměstnaný v České geologické službě je další odbornou zárukou a se svými praktickými zkušenostmi také poradcem autorů článků především z Moravské oblasti. Byl editorem Spelea v letech 2000 – 2005. Členem ČSS je od r. 1983.

Všechny materiály určené pro tisk ve Speleu, ale i ve Speleofóru je bezpodmínečně nutné zasílat na e-mailovou adresu redakce@speleo.cz. Pouze v případě potřeby předat datově objemnější materiály (CD, DVD), materiály k naskenování nebo z prostého důvodu, že nemáte přístup k internetu je vše možné zaslat poštou. Přes kontakty uvedené v tiráži každého čísla je však nutné domluvit se na způsobu předání. Připomenou veselou historku, kdy mi byl jedinečný článek do Speleofóra 2006,

řekněme od autora M., zaslán na adresu fakultního pracoviště, kde jsem se již dva roky nepohyboval. Adresa nikde nebyla uvedena, přesto se odesílateli jaksi z nostalgie zdála jako nevhodnější. Naštěstí jsme při kompletaci sborníku zjistili, že pravděpodobně chybí něco, o čem jsme v kuloárech slyšeli. Obálku s céděčkem mi sekretářka z fakulty při mé náhodné návštěvě bývalého pracoviště předala v srpnu...

Dorazí-li jakýkoliv materiál na redakční mailovou adresu, odehrává se jeho další osud přibližně takto. Editor nebo sazeč potvrdí jeho přijetí a bezchybné zobrazení. Adresa redakce@speleo.cz je virtuální adresou, která pouze přeposílá vaše maily všem výše uvedeným členům ediční rady. To je důležité pro adekvátní reakce v případech, že se někdo z nás nachází delší dobu mimo pracoviště asoučasné to umožňuje redakční posouzení příspěvku. V tom lepším případě čeká materiál na vysazení, v případě nedostatku se na mail odesílatele může ozvat kdokoliv z ediční rady. Může po Vás být požadováno např. doplnění popisků fotografií, dodání kvalitnějších materiálů nebo navrženo stažení např. nekvalitních fotografií. Odbornými pracovníky Vám může být nabídnuta úprava článku týkající se např. správné terminologie, doplnění nových poznatků z širšího okolí, kontrola a pomoc při sestavování anglického resumé atd. Nutno připomenout, že nesplňuje-li předložený článek záměr a poslání publikací ČSS a nedaří-li se vzájemná domluva mezi ediční radou a autorem může následovat i vyřazení takového článku. Je to pochopitelně věc nemilá, používaná jen v nejkrajnějších situacích, ale podle našeho názoru je to účinná pojistka udržující vysokou úroveň našich publikací. V roce 2006 byly autorům s návrhem na přepracování takto vráceny celkem tři články. Jedná-li se o delší odborný článek, lze po jeho vysazení očekávat žádost o korekturu.

Korektura patří mezi jednu z nejdůležitějších součástí procesu vzniku kvalitní tiskoviny a je to oprava odchylek sazby od rukopisu, překlepů a pravopisných chyb, ale i technických chyb v sazbě. Krátký návod na její provedení a správné vyznačení je vždy uveden v zasláném e-mailu nebo dopise.

Členové ediční rady se snaží při praktickém jeskyňáření získat názory jeskyňářů na svou práci. Diskuze v terénu je nejsnadnější a nejpraktičtější cesta, jak přiblížit podobu našich tiskovin čtenářům. Další možností je vaše účast v internetových anketách na stránkách www.speleo.cz a www.speleoweb.cz, jejichž výsledky se snažíme řídit. Za zajímavý považuji výsledek jedné z anket, kde 207 hlasů říká, že Speleo je zbytečné. Na tomto místě musím připomenout, že podle našeho průzkumu a diskuze s některými hlasujícími je potřeba si uvědomit, že ne každý má neomezený přístup k internetu a ne každý má zájem a sílu číst Speleo pouze jako internetový časopis z monitoru. Podle mého názoru je doba taková, že z pohledu příjemného čtení, archivace (knihovna vám shoří málokdy, ale problém s počítačem se může vyskytnout i několikrát za rok) a v některých případech rychlé dosažitelnosti (časopis si do vlaku vezmete, počítač zatím zpravidla ne) má tištěný časopis v naší společnosti stále své místo. Nakonec dodávám, že v posledních letech je jeho vydávání financováno především z grantových programů.

Doufám, že teď s námi věříte i Vy, že naše Speleo právě prochází malou renesancí. Takže máte-li nějaká přání a nápady, jak nejen Speleo, ale i pomalu vznikající Speleoforum 2007 vylepšit, na nic nečekejte a pište na adresu redakce@speleo.cz.

Milan Geršl
Předseda ediční rady ČSS

ZPRÁVY Z PŘEDSEDNICTVA

Zprávy z předsednictva – prosinec 2006

Zdeněk Motyčka

ČSS – předsednictvo, předseda

Na svém posledním zasedání v roce 2006 se předsednictvo opět zabývalo některými přetrvávajícími záležitostmi a resty.

Jednou z nich je již dlouho avizovaná změna naší webové prezentace, která bohužel stále vázne na prostém faktu, který všichni známe, a to na nedostatku času pro její dokončení. Stejně jako každá nová věc se v našich amatérských podmínkách nerodí lehce a je kromě času závislá na nadšení a ochetě daných jednotlivců. I za ně tedy prosím o strpení, nezapomněli jsme na tento důležitý úkol. Nová prezentace však může brzy následovat osud desítek podobných, pokud se pro nás všechny nestane důležitou a zajímavou. A to už záleží na každém z nás, především tím, jak ji budeme sami aktivně využívat. Možnosti internetu není třeba zdůrazňovat, rád bych Vás však vyzval ke společnému využívání a tvorbě tohoto díla, jako skutečného zrcadla aktuálního dění v celé ČSS.

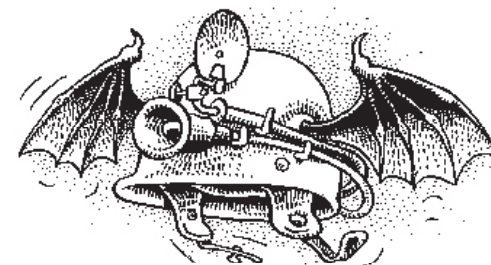
S internetem souvisí i tvorba elektronické knihovny a archivu, která je již částečně na webu přístupná a která bude v budoucnu umožňovat rychle vyhledat informaci o jakémkoliv materiálu uloženém v archivu ČSS. Zde se však, vzhledem k obsáhlosti našeho archivu jedná o úkol značně dlouhodobý. Po více než dvou letech se blíží do finále katalogizace všech

knih a publikací, kterých je však jen zlomek oproti ostatním materiálům a je zřejmé, že plná funkčnost el. archivu je otázkou řady let.

S archívem také souvisí moje další výzva, týkající se poskytování materiálů. Kromě výroční zprávy není žádná povinnost cokoli do archivu zasílat, ale je potřeba si uvědomit, že hodnotu archivu tvoří především materiály v něm uložené. Cokoliv do centrálního archivu pošlete bude pečlivě zkatologizováno, a zachováno tak pro příští generace. Důležitost tohoto si uvědomila celá řada osobností naší speleologie, která své privátní archivy věnovala, či odkázala ČSS. Za všechny bych mohl jmenovat např. doc. Panoše, Ferryho Skřivánka, či Wabiho Stárku. Důvěra všech, kteří náš archiv budovali je natolik zavazující, že péče o něj je a musí být jednou z priorit každého předsednictva.

Poslední zasedání předsednictva v příslušném kalendářním roce se, pokud je to možné, tradičně koná v den, kdy si připomínáme výročí založení ČSS. Za dva roky to pak budou významné kulatiny – 30 let. Nabízí se celá řada možností, jak výročí důstojně oslavit a o některých jsme již diskutovali, ovšem pokud máte jakýkoliv nápad co by bylo možné, či vhodné uspořádat a hlavně pokud jste ochotni přiložit ruku k dílu, neváhejte a ozvěte se.

AKTUALNÍ INFORMACE

13th International Cave Bear Symposium v České republice

Jan Škrla

Člen organizačního týmu

ZO ČSS 6-25 Pustý žleb

Ústav geologických věd, Přírodov. fak., MU v Brně, Kotlářská 2, 611 37 Brno

13. mezinárodní symposium o jeskynních medvědech (ICBS) pořádá 20. až 25. září 2007 Ústav geologických věd Přírodovědecké fakulty Masarykovy univerzity v Brně. Je to poprvé, co se v pořadí již 13. ICBS koná u nás doma v České republice. Samotné symposium bude mít dvě části. 1. konferenční část, ve které budou prezentovány příspěvky včetně posterů a proběhnou dvě exkurze do sbírek a expozice Antroposu v Brně a do jeskyní Moravského krasu. 2. část, pokonferenční, se bude skládat z exkurzí do jeskyní na Moravě. Doprava na lokality v obou částech symposia bude zajištěna autobusy. Celý program včetně výkladů bude veden v angličtině.

1. den – 20. září 2007 (čtvrtek) – Zahájení

Předsedající: Pavel Bosák

Po registraci účastníků přednese na slavnostním zahájení uvítání děkan Přírodovědecké fakulty a vedoucí Ústavu geologických věd doc. RNDr. Milan Gelnar CSc. Bude následovat krátká zpráva o Moravském krasu a zakončení prvního dne proběhne v areálu Masarykovy univerzity v Pisárkách formou zahajovací veče-

ře, kde bude první možnost bližšího seznámení se s lidmi, kteří pracují v různých zahraničních krasových oblastech.

2. den – 21. září 2007 (pátek) – Den prezentací

Kromě prezentací budou také vyhrazeny místo a čas pro postery a výklady k nim. Témata prezentací, která budou mít přednost, jsou fosilní obratlovci s převahou jeskynních medvědů v krasových oblastech. Na prezentace bude vyhrazen jen jeden den, a proto bude počet přednášených prezentací omezen, ale v rozšířeném sborníku abstraktů budou otisknuty všechny příspěvky. Čas pro prezentace, stejně tak i pro výklad u posterů, bude později stanoven podle jejich počtu.

Druhý den začne registrací účastníků. Po registraci se dostane na prezentace a postery a ve správném mezičase nebude chybět oběd. Přesný program bude oznámen ve druhém cirkuláři.

3. den – 22. září 2007 (sobota) – Exkurze do Moravského krasu

Organizační vedoucí: Ivan Balák

Exkurze budou vedeny do jeskyní Výpustek, Nicová, Sloupské a Punkevní včetně propasti Macocha. Oběd se bude podávat na Macoše. Poslední konferenční den bude završen ukončovací večeří v areálu Masarykovy univerzity v Pisárkách.

4. den – 23. září 2007 (neděle-dopoledne)

– Den odjezdu

Organizační vedoucí: Jiří Faimon

Hned zrána se půjde do expozice v Antroposu Moravského zemského muzea v Pisárkách. Další návštěva bude do sbírek archeologických originálů ze sídlišť Gravettienů z Dolních Věstonic a Předmostí v budově Antroposu Moravského zemského muzea na Zelném trhu. V poledne bude konferenční část symposia ukončena odjezdem domů.

4. den – 23. září 2007 (neděle-odpoledne)

– Exkurze do Moravského krasu

Organizační vedoucí: Ivan Balák, Zdeněk Motyčka

Na tuto pokonferenční část je potřeba se zvlášť zaregistrovat a počet účastníků je omezen. V poledne se odjíždí od budovy Antroposu Moravského zemského muzea na Zelném trhu do Moravského krasu. Exkurze začnou obědem ve Křtinách a odjezdem na Skalní Mlýn. Zde se účastníci rozdělí podle vlastní volby na dvě družstva. Možnosti jsou následující: 1. návštěva Nového Sloupského koridoru Amatérské jeskyně a 2. návštěva Kateřinské jeskyně a jeskyně Pod Hradem.

U první z nich je organizačním vedoucím Zdeněk Motyčka. Počet účastníků je omezen. Sestup do 70 m hloubky vyžaduje dostatečnou fyzickou kondici včetně nejnужnějšího speleologického vybavení (overall, přilba, holínky, světlo – doporučuje se karbidka nebo čelovka, kte-

rá se dá připevnit na přilbu). Pro tuto lokalitu se doporučuje úrazové pojištění do jeskyní.

U druhé možnosti je organizačním vedoucím Ivan Balák. Na tyto výše uvedené lokality se nevztahují žádné z požadavků pro předchozí lokalitu.

Obě družstva se setkají na Macoše, odkud společně odjedou zpět do Brna.

5. den – 24. září 2007 (pondělí) – Exkurze do vybraných krasových oblastí a jejich jeskyní na Moravě

Organizační vedoucí: Ondřej Bábek, Jaroslav Hromas

První navštívenou lokalitou budou Javoříčské jeskyně ve stejnojmenném krasu. Oběd se bude podávat na chatě v Javoříčku. Předposlední přesun bude do Mladečské jeskyně, v níž byly uskutečněny důležité paleoantropologické nálezy. Závěrečný přesun povede do Brna.

Organizační a vědecká rada

Milan Gelnar

Děkan Přírodovědecké fakulty Masarykovy univerzity v Brně

Milan Novák

Vedoucí ústavu geologických věd Přírodovědecké fakulty Masarykovy univerzity v Brně

Gernot Rabeder

Vedoucí ústavu paleontologie Vídeňské univerzity

Pavel Bosák

Geologický ústav Akademie věd České republiky

Jaroslav Hromas

Ředitel Správy jeskyní České republiky

Leoš Štefka

Vedoucí Správy CHKO Moravský kras

Jiří Hebelka

Vedoucí Správy jeskyní Moravského krasu

Josef Pavelka

Manažer geologie a těžby lomu Mokrý

Martin Oliva

Vedoucí ústavu Antropos Moravského zemského muzea

Zdeněk Motyčka

Předseda České speleologické společnosti

Spolupracující ústavy

Geologický ústav Akademie věd České republiky, Praha

Správa jeskyní České republiky, Praha
Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky – Správa CHKO Moravský kras, Blansko

Správa jeskyní Moravského krasu, Blansko
Ústav Antropos Moravského zemského muzea, Brno

Česká speleologická společnost, Praha

Studenti podílející se na organizaci

Denisa Poulová (ruzice@seznam.cz)

Alena Roszková (64038@mail.muni.cz)

Monika Schwarzová (schwarzova.m@seznam.cz)

Jan Škrla (121@inbox.com)

Hana Uhlířová (150353@mail.muni.cz)

Petra Veselá (162535@mail.muni.cz)

Kateřina Žaludková (150761@mail.muni.cz)

Abstrakty příspěvků a posterů

Všechny prezentace na konferenci budou otištěny ve sborníku rozšířených abstraktů. Abstrakt nesmí přesáhnout 4 strany A4. Formát abstraktu i posteru bude oznámen ve druhém cirkuláři.

Důležitá data a informace

Přihlášky je možné podávat do 28. února 2007. Uzávěrka rozšířených abstraktů je 30. března 2007.

Webová stránka symposia je: http://elanor.sci.muni.cz/gap/paleocont/Paleocont_frame.htm.

Poplatky budou oznámeny ve druhém cirkuláři. Druhý cirkulář bude zaslán těm, kteří se přihlásí.

Zájemci se mohou hlásit na adrese: rudolf@sci.muni.cz.

English summary

From 20th to 25th September 2007 is going to be held the 13th International Cave Bear Symposium (ICBS) in Brno. It is premiere for the Czech Republic to hold ICBS. ICBS is going to be held by the Masaryk University in Brno, Faculty of Science, Institute of Geological Sciences under the aegis of the dean of Faculty of Science of Masaryk University in Brno Prof. RNDr. Milan Gelnar, CSc. Number of students from Institute of Geological Sciences, Faculty of Science, Masaryk University in Brno are taking part in organization. Variety of scientific and nature protecting institutes including Czech Speleological Society are going to take part in.

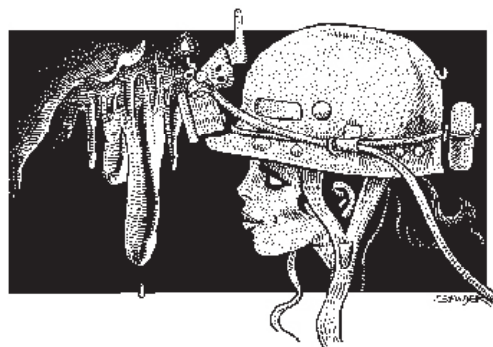
The action will be split into two parts. The first will be about oral and poster presentations including abstracts of all presentations plus abstracts of contributions (no more than four pages A4 format per each abstract) which will be published in the proceedings of extended abstracts in English language. Also field trips to significant caves of the Moravian karst and to exposition and collections of the Institute of Anthropos of Moravian Museum will not be missing. For the second part, you need to register especially. The number of participants is limited.

And the program will be composed of field trips to caves in Morava region including one optional descent to 70 m depth of Nový Sloupský (New Column) corridor of the Amatérská (Amateur) cave. For this cave you need basic speleological equipment (overall, rubber boots, helmet and torch – acetylene lamp or headlamp attachable to helmet is recommended). Accident insurance for caves is recommended for this locality.

Transport to field trips is ensured by buses. All the comments and presentations will be held in English. The deadline for submission of registrations is 28th February 2007. The deadline for submission of abstracts is 30th March 2007. The web site of the symposium is: http://elanor.sci.muni.cz/gap/paleocont/Paleocont_frame.htm

More information will be in the second circular which will be sent to registered ones. Those interested, please contact: rudolf@sci.muni.cz. For all your inquiries contact the conference organizer via: rudolf@sci.muni.cz.

DOMÁCÍ LOKALITY

Jeskyně V panském klínku

Jan Vít^{1,2}, Pavel Kalenda¹, Libor Beneš¹

¹ZO 6-19 Plánivý

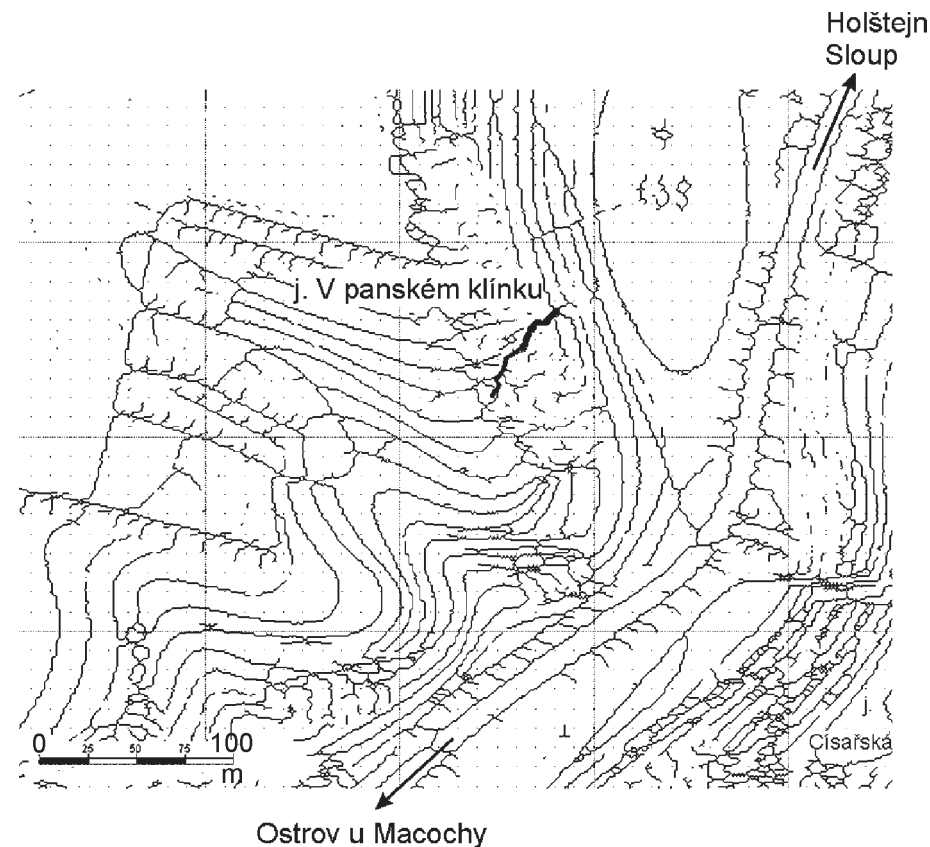
²Česká geologická služba

Historie průzkumu

Lokalita se nachází na úpatí pravé stráně Hradského žlebu v nadmořské výšce 463 m n. m., sv. od obce Ostrov u Macochy, nedaleko Císařské jeskyně (obr. 1). Podle dostupných informací se zdá, že byla do literatury uvedena P. Ryšavým (1955–56, str. 19 a 20). Ten jeskyni popisuje jako starý ponor vytvořený Bílou vodou vázaný na jednu z etap vývoje Hradského žlebu. V té době byla známa v délce asi 20 m, ukončená sedimenty sahajícími až ke stropu chodby. V letech 1961–62 pracovala pod hlavičkou Krasového oddělení Moravského muzea v Brně na lokalitě skupina občanů z Ostrova, kteří prokopali postupně sedimenty a pokročili o 24 m za koncové místo. Práce byly zastaveny pro nedostatek finančních prostředků. V roce 1978 bylo ve spolupráci Správy CHKO Moravský kras a Hydrometeorologického ústavu v Brně a za přispění skupiny Tartaros provedeno čerpání vody z Císařské jeskyně do lokality V panském klínku. Jeskynní prostora se postupně zaplňovala přečerpávanou vodou a po dosažení určité úrovně se hladina ustálila. Následně došlo k propláchnutí sedimentů

při jižní stěně jeskyně a otevřel se ponor, který byl schopen pohlcovat veškerou další čerpanou vodu až do ukončení celého experimentu. Tento jev dal podnět k hloubení průzkumné šachty v místě ponoru. Práce prováděla skupina Tartaros v období let 1980–81. Hloubení (do asi 2 m) nepřineslo kýžený výsledek a práce byly zastaveny. V roce 1986–87 se o další otvírku pokusila skupina speleologického průzkumu Správy CHKO Moravský kras. Šachtice byla otevřena do hloubky 3,5 m. Otevřený ponor nebyl nalezen, přestože do hloubky asi 3 m byly kolem stěn rozvolněny sedimenty a vtažen organický materiál. Práce byly v této hloubce zastaveny a pracovníci odvoláni v důsledku reorganizace pracoviště.

V roce 1988 se dalšího výzkumu na této lokalitě ujala ZO ČSS 6-19 Plánivý. V březnu byl ve spolupráci s Geografickým ústavem ČSAV Brno, Správou CHKO Moravský kras, Speleoterapií OÚNZ Blansko a Okresním muzeem v Blansku zorganizován další čerpací pokus. Jeho úkolem bylo maximální možné snížení hladiny vody v Císařské jeskyni, průzkum takto zpřístupněných prostor

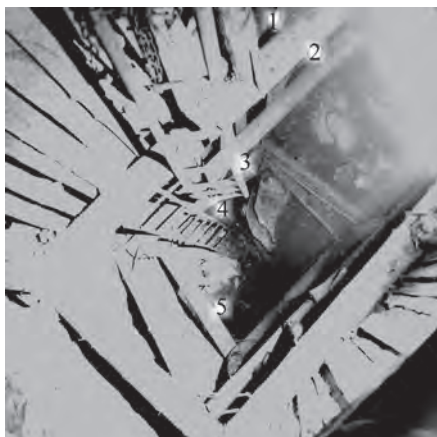

Obr. 1: Situační pláněk.

a zjištění možnosti případného odvodnění jeskyně. Voda přečerpávaná do Panského klínku byla pak použita k barvicímu experimentu. Mezi Císařskou jeskyní a Panským klínkem byl položen dvojitý hadicový tah profilu „B“, který končil ve vykopané sondě. Odhadovaný průtok činil asi 700 l.min⁻¹. Veškerá čerpaná voda odtékala trativodem na dně sondy. Po obarvení vody fluorescenčním barvivem Uranin pokračovalo čerpání nepřetržitě ještě dva dny. Pak bylo provedeno další obarvení a čerpání pokračovalo dalších 24 hod. při průtoku 700 l.min⁻¹. Pak bylo nutné snížit průtok

na 400 l.min⁻¹ a v čerpání se pokračovalo další čtyři dny. Po celou dobu nebyla obarvená voda zjištěna na žádném ze sledovaných stanovišť (vývěř Punkvy, Malý výtok, Amatérská j.). Před koncem čerpacího pokusu došlo vlivem tajícího sněhu k zvýšení vodních stavů (většina stanovišť v Amatérské jeskyni se stala nepřístupnými) a k zakalení vody, které znemožnilo další pozorování. Čerpání trvalo celkem 157 hodin a do sondy v Panském klínku bylo přečerpáno 4900 m³ vody. Voda v Císařské jeskyni byla téměř vyčerpána (na Hlubokém jezeře byla hladina snížena o 6 m).

Na základě výsledků čerpacích pokusů byly v roce 1989 na lokalitě zahájeny Plánivskou skupinou další práce. Byla upravena vstupní část jeskyně až k sondě a vybudována

Obr. 2: Sonda I – situace dílčích fotografií. Foto: J. Vít.

Obr. 2/1: Sedimenty v místě označeném „1“. Foto: J. Vít.

trasa na odsun vytěženého materiálu. K zjištění charakteru jeskyně byla sonda, na rozdíl od předchozích, těžena v celém profilu od stěny ke stěně. V roce 1991 bylo v hloubce 6 m od tehdejšího povrchu chodby (tj. asi 8 m od stropu) dosaženo skalního dna, které přecházelo do vyplněné pukliny, 20 cm široké, uklánějící se k JV. Vzhledem k technickým problémům s dalším postupem byly práce ukončeny.

V roce 2000 se členové Plánivské skupiny rozhodli uskutečnit ještě jeden pokus. Výchozím bodem dalších prací byl tentokrát zasedimentovaný konec jeskyně. Vzhledem k délce transportu bylo nejdříve nutné prohloubit chodbu v co největší délce na tzv. kolečkový profil. Postupně se podařilo postoupit o dalších 15 m neustále se zužující chodbičkou, až profil ztížil práci tak, že byla zastavena. Materiál byl z počátku deponován ve staré sondě, ale po jejím zasypaní se práce zpomalila. Vzhledem k nárokům na počet pracovníků při transportu materiálu až před jeskyni bylo rozhodnuto pokusit se v chodbě v místě ostřejšího vertikálního stupně a první výraznější změny profilu o další sondu.

Práce byly zahájeny v průběhu roku 2001 ve vybraném místě podél j. stěny. K usnadnění transportu vytěžených sedimentů na odval před jeskyni byla na lokalitě instalována „rourovka“, těžební lanovka vytvořená plánivskými konstruktéry speciálně pro tento případ. Zpočátku jemný sediment začal být asi od 3 m prokládán kameny a balvany, které v hloubce asi 6 m přešly v popukané skalní bloky. V j. stěně se objevila asi 20 cm široká puklina, ne podobná puklině z předchozí sondy. V hloubce 7 m (od stropu chodby v místě sondy) přešly skalní bloky v takřka kompaktní skálu, puklina se stočila pod stěnu jv. směrem a práce v sondě byly ukončeny.

V rámci prací na čelbě se podařilo postoupit do vzdálenosti více než 50 m od vchodu. Profil chodby v koncových partiích byl vytěžen v celém profilu. Chodba má oválný průřez s rozměry cca 1,2–1,5×0,7–1 m, založený většinou na subvertikální tektonice. Na současném známém konci je vytvořena sintrová zátka, která zcela vyplňuje profil. Sintrové těleso nateklo z komínku, který výše pokračuje až na povrch, kde přechází v hluboký puklinový závrtok. Ústí závrtku leží na stejné puklině jako jeskyně a jeho ústí se nachází na hraně žlebu cca 50 m výše nad koncovým bodem jeskyně a jeho průmět je cca 4 m horizontálně od koncového bodu jeskyně. V zimním období je znatelný průvan ze závrtku, který svědčí o možném pokračování jeskyně.

Obr. 2/2: Sedimenty v místě označeném „2“. Foto: J. Vít.

Sedimentologie

Charakter sedimentace v jeskyni pomohly odhalit výše zmíněné sondy. V základních rysech byl sedimentární profil v obou sondách velmi podobný. Celkově je možné říct, že v obou sondách byly zastíženy především sedimenty vchodové facie, tedy hlíny s velkým obsahem ostrohranné vápencové suti z osového valu a s hojným osteologickým materiálem – především medvěda (*Ursus speleus*) – zvláště v horních částech profilů.

V horních částech profilů převládají spíše tmavě hnědé hlíny s klastmi vápence větší-

nou do 30 cm, které jsou v případě sondy II v hloubce cca 2 m vloženy do světlejšího jílovito-prachovitěho písku (obr. 4). Vápencové klasty zde dosahují velikosti až 80 cm. Další významná změna v charakteru sedimentace byla zastížena v sondě I v hloubce necelých 6 m (obr. 2/4). Zde je zřejmé, že spíše hnědé hlinité uloženiny s klasty jsou korytové uloženy na starším žlutavém jílovitém prachu, který vyplňuje dno jeskyně včetně úzké pukliny, která se uklání jv. směrem (obr. 2/5), kde se v hloubce cca 2 m uzavírá do neprůlezných rozměrů.

Obr. 2/3: Sedimenty v místě označeném „3“. Foto: J. Vít.

Obr. 2/4: Sedimenty v místě označeném „4“. Ostrá změna sedimentace při dně šachty. Foto: J. Vít.

Poněkud jiný charakter sedimentace má dnešní závěr chodby. Posledních 5–10 m byla chodba vyplněna subhorizontálně uloženými vrstvičkami jílovitého prachu, které se na konci chodby střídají se skloněnými vrstvičkami sintru s polohami jílovitého prachu. Tyto upa-

dají přibližně pod úhlem 45° zpět do chodby a vytékají zjevně z komína. Jíly obsahují hojně drobné kosti (savci?, ptáci?).

Závěry

Na základě dosavadních výzkumů je možné dešifrovat následující poznatky o vývoji této jeskyně.

Jeskyně je vytvořena na křížení vrstevní spáry, která se uklání pod úhlem 20–30° jv. směrem a subvertikální pukliny směru SV-JZ a sklonu cca 80 stupňů k JV. Jde nejspíše o freatickou chodbu, která sice mohla být v dalším vývoji vadózně přemodelována, ale nikterak významně. Pro tuto teorii svědčí i fakt, že zde nebyly zjištěny žádné fluviální sedimenty a proto je možné úvahy o ní jako ponorové jeskyni Bílé vody zařadit do roviny spekulací. Tato chodba se dostala k povrchu v souvislosti s destrukcí svahu Hrádského žlebu a jakákoliv sedimentace nebo eroze v ní byla především limitována ronem (činností dešťové a tavné vody), popřípadě soliflukcí. Pokud bychom i uvažovali o tom, že strop jeskyně byl přemodelován ve vadózní zóně, tak jeho sklon cca 15 %, který je téměř plynulý od vchodu po známý konec, svědčí o tom, že pokud do jeskyně vtékala voda, pak povodí tohoto toku nepřesáhlo cca 1 km². Mohlo se v tomto případě jednat pouze o vtok příležitostných dešťových srážek, spadlých v povodí maximálně ke křižovatce U kaštanu, které však neměly unášecí sílu na transport fluviálních sedimentů. Tento „ponor“ však mohl fungovat pouze v období, kdy bylo dno Hrádského žlebu již vyplněno fluviálními sedimenty, protože nynější vchod se nachází cca 10–14 m nad skalním podložím údolí (obr. 5, Kalenda a kol. 2004). Stáří sedimentů v Hrádském žlebu může být odhadnuto na základě jejich srovnání se sedimenty Holštejské jeskyně,

kteří jsou ve stejné pozici, a to na 1,2 mil. let, resp. 128 tis. let – v jejich svrchní části (Kadlec a kol. 2000).

Žlutavý jílovitý prach tvořící bazální sedimenty jeskyně je bezpochyby nejstarší zjištěnou uloženinu v jeskyni, ale k jejímu původu ani stáří se není možné v současnosti vyjádřit. S největší pravděpodobností jde ale o sedimenty z doby, kdy ještě jeskyně neměla takto přímou komunikaci s povrchem.

Za nejpříznivější období pro vyklizení těchto sedimentů můžeme považovat dobu, kdy byl povrch údolí (sedimentů) přibližně shodný s výškou vchodu do jeskyně, což je období zmíněných 128 tis. let.

V místě pod malým závrtem na povrchu se uvolněním chodby vytvořil prostor pro akumulaci sintrového tělesa s vrstvičkami jílovitých prachů šikmo uložené. Tyto se střídají vrstvičkami subhorizontálními tak, jak těleso bránilo dalšímu odtoku vod, až byla chodba zcela uzavřena.

Tyto uloženiny postupně vystřídaly hlinité uloženiny s bloky, které byly do jeskyně transportovány ronem a soliflukcí z později vzniklého osypového valu ve vchodu do jeskyně. Závěrečná fáze sedimentace doprovázená transportem skeletů jeskynních medvědů mohla podle prof. R. Musila proběhnout velmi pravděpodobně v interstadiálu W1/W2 (ústní sdělení). Tato informace se zdá být vcelku reálná i vzhledem k nastíněnému časovému horizontu.

Perspektivy

Dokumentované vyklizení jeskyně a existence tělesa na dnešním konci chodby, které „odfiltrovalo“ přínos mladších sedimentů naznačuje, že stále jde o perspektivní lokalitu, kde je možné předpokládat objevení volných prostor. V ideální případě by moh-

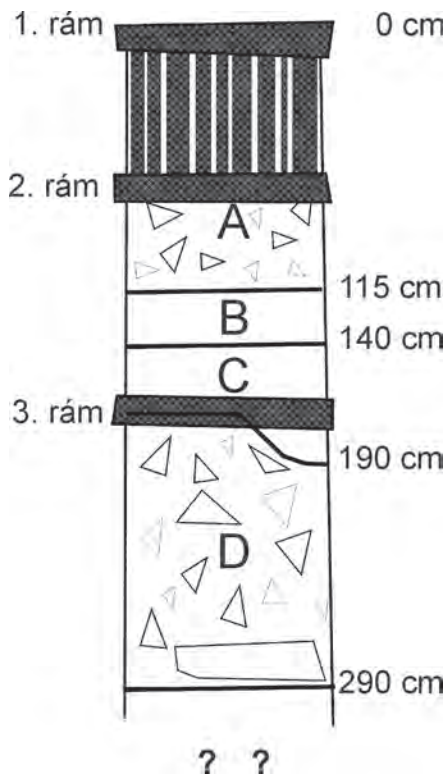

Obr. 2/5: Korozí rozšířená vrstevní spára v místě označeném „5“. Foto: J. Vít.

Obr. 3: Dno šachty s ústím korozí rozšířené vrstevní spáry. Foto: J. Vít.

lo jít i o komunikaci s prostory souvisejícími s paleopropadáním Lopače, které bylo potvrzeno geofyzikálním výzkumem v prostoru před Císařskou jeskyní (Kalenda a kol. 2004).

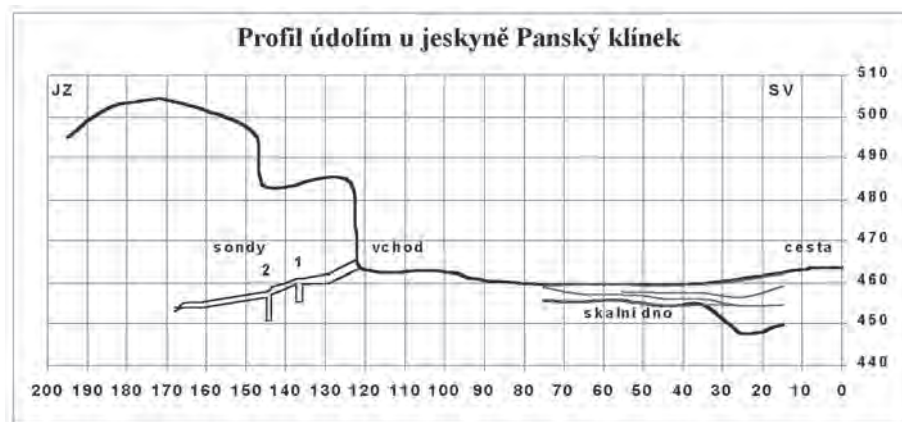
Literatura

Kadlec, J. a kol. (2000): Dating of the Holštejnská Cave deposits and their role in the reconstruction of semiblind Holštejn Valley Cenozoic history (Czech Republic). – *Geologos*, 5, 57-64.

Kalenda, P., Kučera, J., Duras, R., Mravec, P. (2004): Zjišťování hloubek dna a vývoje Hrádkého žlebu. – *Sborník Speleofórum*, 19-22. Praha.

Ryšavý, P. (1955–56): Suchý žleb v Moravském krasu a jeho jeskyně. Morfologie a genese Suchého žlebu. Popis jeskyní v Suchém žlebu. – *Československý kras*, 8–9/1955–56, 2-72, Praha.

Obr. 4: Schematický řez sondou II do hloubky 290 cm: A – (svrchní část zakryta výdřevou) – hnědá jílovitá hlína s klasty vápence do 30 cm a kostmi většinou *Ursus speleus*; B – hnědá písčitá hlína; C – hnědá jílovitá hlína s ojedinělými drobnými klasty křemene do 1 cm s místy hojnými hráškovými útvary tvořenými žlutohnědým jílovitým pískem; D – žlutohnědý silně jílovito-prachovitý písek s klasty a bloky vápence do 80 cm, které jsou silně korodované a limonitizované.

Obr. 5: Profil dnem údolí SV-JZ přes jeskyni Panský klínek. Vyznačena jsou rozhraní sedimentárních vrstev až po skalní dno údolí na profilu před jeskyní (dle Kalenda a kol. 2004).

Wabiho propast pod Javorkou v Českém krasu

Jiří Dragoun

ZO ČSS 1-11 Barrandien

Letošní nový přírůstek do sbírky vertikál jsme pojmenovali po známém krasovém harcovníkovi, kterého jsme často vidávali na nádraží, obklopeného hloučkem skautů. Wabiho skauti se pochopitelně mimo jiné zabývali i jeskyněmi a jak známo, skauti se práce nebojí, proto mnoho kubíků hlíny z jeskyně se ocitlo na povrchu zemském právě díky jim.

Naše jeskynní dobrodružství se podobá jednomu z Wabiho příběhů o objevu jeskyně v Císařské rokli. Píše se v něm: „... po rozhrnutí hlíny mu silný průvan vmetl do tváře kostřičky netopýrů...“ Na Javorce, resp. pod Javorkou, je průvan doma. Cítíme jej více či méně skoro v každé části jeskyně, zejména pak ve vstupních chodbách nebo ve Větrné šachtě. A úplně nejsilnější je ve chvíli, kdy otvíráme poklop v dolním vchodu. To bych se nestyděl za kulicha.

Přístup do Wabiho propasti je poměrně komplikovaný. Je potřeba zdolat plazivku, vedoucí z nejnižšího místa propasti Zubatá. Na délce zhruba deseti metrů se čtyřikrát lomí do pravého úhlu, a to jednou dolů, pak zas nahoru vskutku výživně.

Ale jak to vlastně všechno začalo? Začalo to myšlenkou rozebrat kameny na dně a přetransportovat je někam jinam. Praxe z Větrné šachty se nám hodila, a tak i tady postupně vyrostly kamenné zídky a schody (snad budou držet). Propast jsme prohloubili o několik metrů. Jenže po určité době nastala situace, kdy už nebylo kam materiál ukládat. Naštěstí jsme měli štěstí, neboť jedna puklina – až 30 cm široká – stále „žrala materiál“ (kameny posléze vystřídala hlína). Možná jsme si zasypali menší „dómeček“, ovšem naproti tomu se na dně sondy

objevil prostůrek – kanálek, do kterého bylo možno vstrčit celou zvědavou hlavu! Svými rozměry nás sice příliš nenadchnul, ale motivaci další snahy byl zřetelný průvan.

Jako už mnohokrát na Javorce i zde bylo zapotřebí rozšířit nalezenou plazivku na příjemný profil, aby i někteří nejmenovaní klausťobní kolegové neměli zaječí úmysly. A tak vznikla Mrázovka – třímetrový tunýlek, na jehož konci začíná první pravouhlé lomení, a to hned směrem dolů. Tady se ovšem začínají objevovat na stěnách ve větším množství rohovce. Z toho máme doslova smíšené pocity. Kamarád geolog Karel nám jednou řekl: „Až narazíte na rohovce, tak budete opravdu v kvalitních vápencích.“ Takže jejich výskyt je na jednu stranu pozitivní, ale právě ty černé hroty, trčící ze stěn, nám brání v průlezu. A navíc – zkoušeli jste někdy do takového materiálu něco vrtat? Naštěstí i hrot vidiového vrtáku se dá nabrousit. A tak i tento zapeklitý úsek byl zdolán, a to za pomoci palice, vrtačky a různých dalších, tajných ingrediencí.

Na dně tohoto svislého třímetrového úseku se nám chodbičky rozdělují vpravo i vlevo. Oba směry vypadají slibně, oba profily se zvětšují. Ale levá odbočka je o trochu větší a hlavně tudy proudí vzduch, takže - jdeme do ní! Před tím ale musíme vyřešit transport materiálu. A tentokrát je to opravdu tvrdý oříšek. Avšak český jeskyňář dokáže téměř vše – třeba i ze starých kamen udělat kompresor. Mimo mě. Já jsem technický antitalent, jak mi sdělil jeden z mých kolegů. A tak se úkolu vymyslet a realizovat lanovku ujímají zbývající dva Jiřáci. Snažím se jim alespoň podávat náradí a dodávat optimismus. Dobrovolně si nechávám padat kýbl

Obr. 1: Jeskyně Na Javorce, Wabiho propast. Foto: J. Novotný, 2006. Další snímek na 2. straně obálky.

na hlavu při bezpočtu zkoušek. Nějakou dobu trvá, než jsou vychytány všechny mouchy na dvou na sobě nezávislých trasách, ale pak, ač s obtížemi, přece jen se daří. Nakopáný materiál se dopravuje nejprve vertikální třímetrovou do horizontální Mrázovky, po přeložení na druhou lanovku opět čtyři metry svisle a poté diagonálně po našponovaném ocelovém laně až ke stále „hladové“ puklině, která vše pozře. Po rozjezdu lanovky už šlo vše bez problémů. Plazivka se ještě dvakrát zalomila,

ale průměr se pořád zvětšoval. Zesílil také průvan i naše zvědavost. Jenže naše hladová tlama se asi mezitím nějak zakuckala nebo co. Prostě už nic nechtěla. Prý že už se domek pod ní zcela zaplnil. Ale já si myslím, že do ní někdo házel příliš velké kameny.

Každopádně už stejně nebylo co těžit. Totiž poslední zbytky hlíny, bránící v prolezení do nového (!), jsem nedočkavě našlapal za sebe, čímž jsem si na delší dobu pohřbil náradí. Toho si ale v takové chvíli nikdo nevšímá. Další pokračování jeskyně je totiž vyložené sexy! Krásně vykroužená chodba posetá rohovci protíná svislé vrstvy vápence (takže opět zubatá) až do vrchní kopule propasti. Wabiho propast (-18) je klasickou ukázkou toho, jak mohou být jednotlivé vrstvy vápence rozdílně erodované.

Největší prostor vznikl postupným odplavením jedné zvlášť rozpustné vrstvy světle šedivého vápence o mocnosti 0,8 m až 1 m. Tato vrstva je zřetelná ve stropu a prochází celou propastí od nejvyššího po nejnižší místo. Orientace je tentokrát východ – západ na rozdíl od většiny známých vertikál pod Javorkou, které mají směr sever – jih. Dno propasti tvoří hlinité sedimenty, které jsou na nejnižším položeném místě propadlé o 1 m do zatím neznámých prostor.

Při mapovací akci jsme akusticky ověřili spojitost nejvyššího místa propasti s jednou

z puklin, nacházející se za Rozcestím pod Javorkou. Podle našich předpokladů mají pukliny v okolí Rozceství výšku minimálně 50 m, jejich šířka je však často za hranicí průleznosti. K rozšíření došlo pouze v místech křížení s jinou puklinou.

Citelný průvan, o kterém jsem se zpočátku zmínil, neproudí z nové propasti, ale z další zajímavé odbočky v chodbě před ní. Meandrující plazivka má směr totožný s centrální puklinou ve Wabiho propasti, to jest západ; a to je právě ten směr, který nás nejvíce zajímá. Na stěnách jsou nám už dobře známé „průvanové pizolity“. Pravidelný déle-

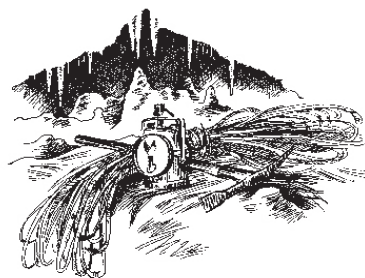
trvající pohyb vzduchu v jeskyni indikují bílé shluky sintru na stěnách, zejména v úzkých místech na výčnělcích ze stěn. Vlivem působení proudícího vzduchu dochází na těchto místech k zachycení unášených aerosolů a k vysrážení vápenatých sloučenin do pevného skupenství.

O tom, kudy půjde další prolongace, máme jasno. Ovšem i dno Wabiho propasti, nyní nejnižšího místa ve jeskyni (-85 m), má vlastní perspektivu. Snad má pro nás jeskyně připraveno ještě nějaká tajemství. To, co tady uvnitř kopce připravovala voda po milióny let, teď čeká právě na nás.

Obr. 2: Mapování v Jeskyni Na Javorce. Foto: J. Novotný, 2006.

TROCHA HISTORIE

Krasová muzea v Moravském krasu 100 let od otevření „Kniesova sloupského musea“

Jan Flek

Správa jeskyní České republiky, Oddělení péče o jeskyně, Blansko

Celkový pohled na údolí Sloupské.

Obr. 1: Celkový pohled na údolí Sloupské. Pohlednice.

Moravský kras byl a je území využívané nejen turisty, ale také je oblastí zajímavou po stránce vědecké, proto se stal brzy předmětem i muzeologického zájmu. Již Albín Heinrich

(1785–1864), jeden z prvních kustodů bývalého brněnského Františkova musea jevil v tomto směru zájem o kras. Také muzejní činnost kustoda Moravského muzea, nejznámějšího jes-

KNIESOVO MUSEUM VE SLOUPČĚ.

Obr. 2: Kniesovo museum ve Sloupč. 1906. Pohlednice.

kynního badatele prof. K. Absolona byla vždy úzce spjata s Moravským krasem. V Časopisu Mor. zemského muzea vycházely příspěvky k vědeckému poznání Moravského krasu, za okupace bylo dokonce zřízeno v brněnském muzeu zvláštní, krasové oddělení jako složka nacistického „Ahnenerbe“ (dědictví předků), které osvobozením Československé republiky vzalo za své.

Vedle této pochopitelné snahy o zviditelnění vědeckého výzkumu Moravského krasu na profesionální bázi v zavedených institucích

vznikala s přílivem turistů potřeba prezentace v regionálních poměrech. Zůstane nesmazatelnou zásluhou nadučitele v Rogendorfu (Krasové) Jana Kniese, že v době dávno před první světovou válkou pocítil potřebu podobného krasového muzea. V únoru 1901 mu zastupitelstvo obce Sloup odprodalo na jeho žádost část obecního pozemku. Jednalo se asi o 120 čtverečních sáhů za cenu 480 korun (čtyři koruny za sáh), na parcele číslo 92. Podmínkou bylo, že do nově postavené budovy přenese své archeologické sbírky ze školy v Rogendorfu. Muzeum bylo otevřeno 8. července 1906 za přítomnosti více než 1000 turistů a odborníků. Výstavní plochu tvořil jediný sál 12 metrů dlouhý a 8 metrů široký. Bylo zde 8 velkých dvojitých vitrín a po obvodu stálo 5 masivních prosklených skříní,

ve kterých byla vystaveny exponáty. Nové muzeum se brzy těšilo velkému zájmu veřejnosti – například v roce 1909 jej navštívilo více než 10 000 lidí. Již od roku 1918 vedl Knies jednání s dr. Jaroslavem Helfertem o prodeji své sbírky do Moravského muzea v Brně. V zápisu obecního zastupitelstva ve Sloupč ze dne 27. června 1923 je nabídka Kniese na odprodeji muzea obci za 50 000 Kč, kterou ale zastupitelstvo bohužel odmítlo. K prodeji sbírek Moravskému muzeu došlo v prosinci 1923. Sbírký se tam však až na nepatrnou část nedostaly mezi

Kostra Medvěda jeskynního vykopaná v jeskyni Sloupských.

Obr. 3: Kostra medvěda jeskynního vykopaná v jeskyni Sloupských. Pohlednice.

muzejní exponáty a byly uloženy v muzejních depositářích. Kniesovo museum mělo takovou tradici, že městys Sloup ještě před druhou světovou válkou jednal v roce 1935 o znovuzřízení podobného muzea a zajistil stavební místo a vypracování příslušných plánů stavby.

Dne 24. dubna 1933 zaslala obecní rada obce dopis na Zemský výbor v Brně, v němž prosí o zpětné zaslání části sbírky do Sloupu, kde hodlá najít vhodné místo pro jejich uložení. Přestože zastupitelstvo odmítlo v roce 1923

odkoupit Kniesovo museum za 50 000 korun vyhláší v roce 1935 konkurz na stavbu nového muzea. Návrhy od pěti firem byly v cenách od 130 900 (firma Roučka z Blanska) do 175 500 korun (firma Veselý z Jestřebí). Zastupitelstvo v rozpočtu na rok 1936 pro městys Sloup navrhuje výpůjčku na stavbu muzea 92 000 Kč. V dalším se však zastupitelstvo obce shodlo stavbu odložit. Josef Hasoň navrhl stavbu muzea z plánů zcela vyloučit. MUDr. Langer, navrhl stavbu odložit na neurčito. Jeho návrh v hlasování nakonec prošel. Vypůjčené peníze byly využity jiným způsobem. Z dnešního pohledu roku 2006 je zřejmé, že pravdu a větší prozíravost měl Josef Hasoň.

Muzeální myšlenky se také chopil roku 1937 rolník a poslanec NS Josef Šamařík, svého času starosta městyse Ostrova u Macochy, objevitel jeskyně Balcarky. Nedovolal se ale odborné vědecké spolupráce a proto nebyl schopen takové muzeum řádně instalovat a provozovat. Původně dal z části jeskyně Balcarky, prolomené navenek, zřídit prostor pro exponáty, přistavením venkovního přístavku. Do něho ale přirozeně zatékalo a exponáty muzea se ničily. Proto dal navíc vystavět menší jednoprostorovou budovu na nedalekém zbytku závrtové plošiny skalního ostrohu Balcarky. Zde umístil své exponáty, které však nebyly bohužel všechny odborně určeny a ošetřeny.

3. Hrob mladší doby kamenné. Kniesovo museum mor. Krasu.

Obr. 4: Hrob mladší doby kamenné. Kniesovo museum mor. Krasu. Pohlednice.

Za druhé světové války „muzeum“ osiřelo a zpusťlo. Osud exponátů mi není znám.

K myšlence krasového muzea se vrátil v roce 1949 speleologický klub v Brně, který v této věci se s přesně a odborně vypracovaným programem obrátil na MŠVU v Praze a v říjnu 1949 i na MNV v Ostrově u Macochy, kde k tomuto účelu hodlal vhodně upravit stávající tam budovu. Když tento prozatímní krok zůstal bez odezvy, obrátil se Speleologický klub na ONV v Blansku, který tuto ožehavou otázku počal účelně ventilovat, takže tato záležitost dospěla vzájemnými poradami tak daleko, že byla předložena Národní kulturní radě v Praze, která konečně rozhodla, že vlastní instalaci z důvodů praktických a pochopitelných má za pomoci Speleologického klubu a komunálního podniku města Blanska „Moravský Kras“ provést Moravské muzeum v Brně. Dislokační otázky vyřešil již

před tím Speleologický klub za pomoci architekta V. Hanka.

Na předběžných společných poradách jmenovaných institucí byl pověřen správce krasového oddělení Moravského muzea v Brně a místopředseda Speleologického klubu dr. M. Pokorný vědeckou instalací a úpravou zřizovaného nového ústavu, jenž byl nazván „Stálou výstavou krasovou“, která byla umístěna v bývalém knížecím zámku v Rájci nad Svitavou a která se stává součástí kulturního celku, jímž státní zámek v Rájci disponuje.

Otevření výstavy dne 25. května 1952 se vedle zástupců pořizujících korporací zúčastnili zástupci MŠVU, národní kulturní komise, KNV v Brně, ONV v Blansku, MNV v Rájci nad Svitavou a četní zájemci. Další osud této výstavy a exponátů mi není znám.

Počátky vzniku blanenského muzea spadají do poloviny 50. let 20. století, kdy se

Obr. 5: Kostí ze soba. Kniesovo museum mor. Krasu. Pohlednice.

v Blansku ustanovila muzejní rada, složená z lidí, kteří měli snahu a zájem dokumentovat historii města a regionu. Jejich aktivity přešly v systematickou snahu o vytvoření profesionální muzejní instituce, která by se minulostí Blanska a regionu zabývala. Vhodné místo pro muzeum bylo nalezeno v budově blanského zámku, a dne 22. června 1969 zde byla otevřena jedna ze základních kulturních institucí města a okresu – Okresní muzeum. Pro veřejnost bylo otevření muzea prezentováno expozicemi „Moravský kras“ a „Bla-

nenská umělecká litina“.

Stálá expozice Moravský kras zachycuje geologický vývoj Moravského krasu, faunu a flóru Moravského krasu jak vyhynulou, tak existující a je zde prezentován stručný přehled vývoje lidského osídlení oblasti. Velká část expozice je věnována výzkumům Karla Absolona s ukázkami přístrojů, kterými své výzkumy realizoval.

V roce 1986 byla expozice reinstalována a 5. 6. 1986 slavnostně otevřena i s audiovizuální síní ve které byla mimořádná speleologická výstava „Jeskyňe a my“.

Nepřehlédnutelnou stavbou v Rudici je větrný mlýn. Původní stavba z roku 1865 přestala sloužit svému účelu v roce 1945 zrušením mlynářského práva. Později sloužil mlýn rekreačním účelům a v roce 1994 byl upraven na muzeum. V přízemí je umístěna

expozice bydlení z přelomu 19. a 20. století. V prvním poschodí je unikátní kolekce rudických geod, které shromáždil rudický občan a známý sběratel Alfons Matuška. Druhé poschodí je věnováno speleologii a výzkumu Rudického propadání. Celá expozice byla přeinstalována v roce 2006 ZO ČSS Rudické propadání a SCHKO MK.

Geopark s ukázkami hornin Moravského krasu a okolí společně s budovou nového informačního střediska doplňují areál větrného mlýna.

5. Pazourkové nástroje diluviálního člověka z kůlny u Sloupa. Kniesovo museum mor. Krasu. Pohlednice.

Obr. 6: Pazourkové nástroje diluviálního člověka z kůlny u Sloupa. Kniesovo museum mor. Krasu. Pohlednice..

Zcela netradiční je Speleomuzeum ve Vilémovicích. Je zcela soukromé, patří členům speleologické skupiny Myotis. Muzeum vzniklo z popudu Obecního úřadu ve Vilémovicích. Základem byla výstava o činnosti Základní organizace České speleologické společnosti 6-21, Myotis v roce 1998. V roce 2005 byla expozice speleomuzea zcela přeinstalována v nových prostorách. Expozice je určena návštěvníkům Moravského krasu, kteří se chtějí netradiční a spe-

cifickou formou dovědět více o krasu, jeskyních a jeskyňářích.

Podle mého názoru však stále chybí v Moravském krasu muzeum – expozice, kde by návštěvník tohoto bezesporu unikátního území, nejen přírodní krásou, podzemím ale i historií, získal odpovídající přehled a informace. Domnívám se, že prezentace Moravského krasu touto formou návštěvníkům přímo v Moravském krasu nebyla nikdy uspokojivě vyřešena. Miniexpozice v Rudici a Vilémovicích nemohou mít dostatečnou vypovídající hodnotu a důstojně prezentovat rozmanitost Moravského krasu a bohatou historii jeho výzkumu. Nemají k tomu odpovídající exponáty, prostředky a zkušenosti, zejména pak prostory. Uběhlo 100 let od vzniku prvního „Kni-

esova krasového musea“ a 83 let od jeho zániku. Odpovědné instituce by se měly ujmout tohoto odkazu a vytvořit v Moravském krasu muzeum, které by zmapovalo na profesionální úrovni tuto oblast zejména z pohledu jejího výzkumu. Přes obrovské úsilí generací mnoha jeskyňářů se jen pozvolna odhalovala tajemství podzemí, a tuto nezištnou práci jeskyňářů, většinou amatérů, má přece smysl dokumentovat a prezentovat dalším generacím.

LISTÁRNA A KRÁTKÉ ZPRÁVY

Krátká zpráva o expedici Medúza 2006

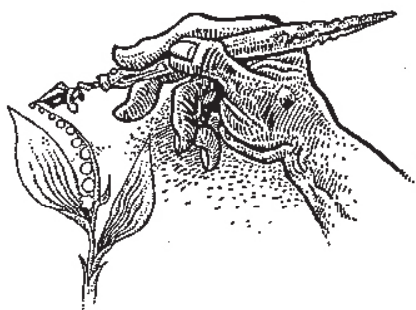
Nedávno se vrátila z Černé Hory expedice Medúza 2006. Účastníci této, v pořadí již čtvrté výpravy objevili a zdokumentovali pokračování *jeskyně Dalovica* v délce více než 1,5 km.

Za gigantickým dómem Big Brother, objeveným v loňském roce následuje série obrovských podzem-

ních jezer, z nichž největší má délku téměř 200 metrů. Objeveny byly také četné, výše položené galerie, pravděpodobně fragmenty vyššího patra, místy s překrásnou výzdobou.

Další informace o expedici naleznete na www.speleo.cz, komplexní zpráva bude publikována ve sborníku Speleofóra 2007.

Text i foto: Z. Motyčka

Kančí ponor

Při jarním tání v březnu 2006 se nedaleko Suchdola v Moravském krasu otevřel v mělké terénní depresi jícen ponoru. Badatelům, kteří se zabývají výzkumy při západní geologické hranici krasového území, tak nabídla příroda další zajímavou lokalitu k průzkumu. Prvním kdo se pokusil o průzkum však bylo divoké prase, nalezené námi ve značném stupni rozkladu a pro dodržení objevitelské etiky jsme pojmenovali lokalitu Kančí ponor.

Ponor je situován v místě, kde se setkávají klastika s vavříneckými a lažáneckými vápenci. Dosud jsme sledovali dokonale svislý trativod vytvořený v klastických písčincích a arkózách bez přítomnosti vápenců do hloubky 10 m. Lokalita se nám jeví jako velice zajímavá a nadšení a pracovní úsilí velmi vtipně popsala v básničce manželka našeho kolegy.

I. Audy

Několik nových poznatků z jižní části Moravského krasu

Ladislav Slezák

Po mnoha a mnoha létech se na stará kolena vracím do míst, kde jsem v padesátých létech minulého století vstoupil, po úvodu na Býčí skále, do praktické speleologie. S Jardou Dvořákem jsme se snažili aplikovat svoje elévské geologické znalosti, získané z literatury i z přednášek geologických oborů na vysoké škole. Přiznám se, že většinou jen z podzemí. V té době nás to uspokojovalo. S velice omezenými možnostmi jsme se vrhali na místa, o kterých jsme byli přesvědčeni, že vedou do dalších, dosud neznámých jeskyní. Dílčí úspěchy, které snad ani nebyly publikovány jsme ukládali do exkurzních zpráv Speleologického klubu, naší tehdejší mateřské organizace. V šedesátých letech jsem se opět angažoval, již jako vedoucí „Oddělení pro výzkum krasu“ Moravského muzea v Brně, v průzkumu výtoku Říčky a ve zpřístupnění Ochozské jeskyně (jako krasové expozice v přírodě) pro veřejnost.

Postupem doby došli jeskyňáři i angažovaní mladí geologové k řadě převratných poznatků ve studiu problematiky krasu a jeskyní. Ani geomorfologové a hydrologové nezůstali pozadu. Dnes je již nad slunce jasné, že i Moravský kras je jedna jedinečná, organická jednotka, kde je třeba posuzovat veškeré jevy komplexně, ve vzájemné provázanosti a geologických souvislostech. Je to fascinující téma pro mnoho dalších generací, kterým už nejde jen a jen o nové objevy volných a krápníky nabitých jeskynních prostor. Nesmíme také zapomínat na rozsáhlou činnost člověka v tomto území. Kolik generací rozličných kultur převracelo terén Moravského krasu do paleolitu!

Jižní část Moravského krasu proto není možno řadit jen k okrajovým problémům

celého území. Má jedinou smůlu. Značná část krasového povrchu nebyla po neogenní pozdější regresii exhumována stejnou měrou, jako oblast severní. Z hydrologického hlediska měla jižní část Moravského krasu ještě jednu smůlu. Díky geologickému podloží Řícmanicko-Ochozské elevace se nestala povodím hlavního toku, který výrazně ovlivnil celé ostatní území Moravského krasu, tj. řeky Svitavy. Ve srovnání s hydrografickými poměry severní části Moravského krasu jde o značně nepřehlednou situaci. Josef Pokorný, „dědek praštěný jeskyněmi“, jak si sám říká, se na mne obrátil s celou plejádou dotěrných otázek, mezi nimiž byla i problematika geneze a postavení chodby Zkamenělé řeky v komplexu Ochozské jeskyně. Nic nového pod sluncem. Zkamenělá řeka zaujala kdysi i členy VDT-GfH (Verrein Deutscher Touristen-Gruppe für Höhlenforschung) tak, že se pokusili o její prolongaci. A známý její činovník ing. Feitel patrně běhal po terénu s virgulí (obdobně jako i já s kolegou Cendelinem letos na podzim). Jaký je základ stále se opakující verze, že chodba Zkamenělé řeky byla jedním z hlavních tvůrců dómovitých prostor Ochozské jeskyně? Kam vede pokračování této chodby? Pokud vím, speleologové ze ZO 6-11 se snažili také o prolongaci, ale situace je zde značně složitá. Kam se poděla široce modelovaná jednoduchá chodba, tak jak ji známe při pohledu z hlavních dómů? Zadáni od Josefa znělo: „Do Zkamenělé řeky občas, naprosto neperiodicky a bez jakékoliv zákonitosti přitéká voda. Odkud přitéká, to zatím nikdo neví. Dr. Kadlec tvrdí, že nad touto chodbou jsou závrtvy! Zkusme tedy hledat spojitost na základě morfologických indicií na povrchu.“

Podzimní situace, kdy bezlistý porost skýtal vynikající podmínky průhledů nám umožnila sledovat to, co se celý rok ukrývalo v zeleni. Sledujeme terén v nadmořské výšce kolem čtyř set metrů, tvořený krasovou plošinou s nepravidelně rozestými krasovými lůmkami, kde vyhloubili vápenec místní vápeníci. Lůmky jsou vroubeny jen sotva znatelnými odvaly vykopané skrývky, která je v těchto místech vskutku minimální. Severozápadním směrem se plošina neznatelně snižuje. V tomto místě již stojíme na hřebtu velkého skalního meandru Říčky. Tady jsme už mimo možnou trasu Zkamenělé řeky. Severovýchodně je odkryt pohled na Hádecký rybník. Stojíme u rozsáhlejší, plytké deprese, jejíž dno je členěno dolíky a kupkami. Pozorně prohlédneme depresi. Evidentně nejde o klasický závrť. Nejhlubší místo deprese má po svém obvodu nevýrazný, nízký obval. Sondáž polní lopatkou odhaluje jeho původ. Jde evidentně o zaniklou selskou vápenici. Velmi zajímavá je skutečnost, že halda obsahuje množství propálených (cihlově červených až černých) hrudek, a zploštělých spečených kousků. Pod nimi je vrstva uhlíků a vyhašeného vápenného odpadu. Travou porostlé kupky odhalily, že se jedná o soustředěné nahromadění jemně písčítých, žlutavých spraší. Funkce deprese tak byla vysvětlena.

Virgulové měření po obvodu deprese zachytilo liniovou anomálii v ose 30°–210°. Reakce vymezuje pásmo o šířce cca 4 m ve směru podélné tektoniky SSV–JJZ (viz uvedená osa). K JJZ asi po 20 m reakce naznačuje, že případná prostora prudce klesá do hloubky. „Dědek praštěný jeskyněmi“ míní, že tudy někdy by měl či mohl probíhat neznámý podzemní tok Hostěnického potoka, který s největší pravděpodobností v nedalekém ohybu meandru k sobě pirátsky stahuje tok hádec-

ké Říčky v tak zvaném „Prvním propadání“. K SSV reakce pokračuje až k okraji kolmých vápencových skalek. Následně bylo zjištěno, že skalky v tomto místě tvoří erozně modelovaný převis, který přechází do skalního klenutí. Jeho šířka je 4 m (!) a v místě nejhlubšího zaklenutí zapadá pod stěnu cca 1,5 m. Celá plocha klenby je modelovaná, při sv. ukončení ji přetíná svislá porucha, která pokračuje do masivu. Celá plošina před klenutím byla, patrně za frontových událostí na jaře 1945 urovnána a směrem do údolí byla vymezena ochrannou zídou z kamenné rovnániny. Po odhrabání listí a trouchnivého dřeva bylo zjištěno, že holocén zde nebyl nikde porušen žádným výkopem.

Toto velice zajímavé místo není nijak označeno a nebylo zatím nikde v literatuře zmíněno.

Modelace klenutí i jeho hloubka nabízí možnost ověřovací sondáže jak z hlediska speleologického, tak z hlediska archeologického. Lokalita se řadí svojí pozicí do kategorie ponorových jeskyněk v nadmořské výšce kolem 380,0 m. (stropní partie), které jsou situovány v levé údolní stráni v úseku Hádecká spodní myslivna až První propadání Hádecké Říčky. Nejbližší popisovanou lokalitou je jeskyně Májová (dle centrálního číslování MK č. 1415) do literatury uvedená pod označením Ř-3.

Výše uvedený terén je morfologicky velmi zajímavý. Představuje místo, kde tok Říčky (nebo kdysi významný tok) který patrně v paleogénu brázdil krasový terén a bohatě meandroval široce rozevřeným údolím. Podle dochovaných stupňů v konkávních dílech meandrů by se dala úroveň situovat do nadmořské výšky mezi 350,0 až 380,0 m. V této úrovni vznikla série jeskyněk, jejichž funkce byla korigována úrovněmi fluvialních sedimentů v hlavním údolí. Zásahem do geneze byla bezesporu

mladotřetihorní transgrese, která ovlivnila celou povrchovou i podzemní hydrografickou soustavu území. Pleistocénní masivní zahlubovací cyklus přemodeloval vzhled celého údolí. Podřezáním skalních svahů došlo k jejich destrukcím, (včetně destrukcí starých portálů jeskyní). Kvarterní procesy dovršily na úbočích dílo zkázy dalšími zásahy do skalních stěn. Způsobily jejich ústupy a vytvoření mohutných

balvanitých osypů stěn a kuželů, včetně dalších destrukcí portálových částí stávajících jeskyní a vyklidily téměř beze zbytku dřívější akumulace fluvialních sedimentů. Jejich zbytky jsou pravděpodobně zachovány jen v některých jeskyních. Jednou z nich by mohla být i jeskyně Pekárna. Sedimentologický výzkum by si rozhodně zasloužil i starý díl Kamenného žlábku.

Česká speleologická společnost

SPELEOFÓRUM 2007

26. ročník

20.-22. dubna 2007

Kulturní dům Sloup
Moravský kras
Sloup

www.speleo.cz

Přijměte prosím pozvání k účasti na 26. ročníku Speleofóra, jedné z nejvýznamnějších akcí, pořádaných Českou speleologickou společností. Přednášené příspěvky Vás seznámí s nejnovějšími objevy u nás i v zahraničí.

Součástí Speleofóra je vyhodnocení a ocenění největších úspěchů českých speleologů i nejlepších příspěvků.

Předsednictvo ČSS vyhodnotí a udělí:

- Cenu za největší objev členů ČSS v ČR
- Cenu za největší objev členů ČSS v zahraničí
- Zvláštní cenu Speleofóra

Divácká porota vyhodnotí a udělí:

- Cenu za největší objev členů ČSS v ČR
- Cenu za největší objev členů ČSS v zahraničí
- Cenu za nejlepší příspěvek do sborníku Speleofórum
- Cenu za nejlepší přednášku (prezentaci)
- Cenu za nejlepší poster

Po dobu akce bude probíhat soutěž o nejlepší prezentaci formou posteru. Pro prezentaci posterů budou připraveny panely obvyklých rozměrů.

Program Speleofóra:

Pátek 20. 4.

- do 18.00 Příjezd účastníků
- 20.00 Slavnostní zahájení
- 20.10-23.00 Přednášky

Sobota 21. 4.

- 8.30-11.30 Přednášky
- 11.30-13.30 Oběd
- 13.30-18.00 Přednášky
- 20.00 Vyhlášení a udělení cen

Neděle 22. 4.

- 9.00 Exkurze

Uzávěrka sborníku Speleofórum je 15. prosince 2006.

Po předchozí domluvě je možné dodat příspěvky z akcí uskutečněných v závěru roku do 8. 1. 2007.

www.speleo.cz

Česká speleologická společnost
Česká geologická služba
Ústav geologických věd
Přírodovědecké fakulty Masarykovy univerzity v Brně

KRAS 2007

2. ročník odborné konference

20. dubna 2007

Kulturní dům Sloup
Moravský kras
Sloup

www.speleo.cz

Přijměte prosím pozvání na 2. ročník konference Kras.

Konference si klade za cíl seznámit zájemce především z řad odborné, ale i laické veřejnosti s nejnovějšími výzkumy a poznatky z oborů karsologických a speleologických, ale i archeologických, biologických, geodetických, geologických, historických i jiných, dotýkajících se poznání krasu a vyplnit tak bílé místo vzniklé absencí podobných akcí v Českých i sousedících zemích.

Abstrakty Vašich přednášek z konference Kras 2007 budou publikovány jako příloha (supplement) 26. ročníku sborníku Speleofórum.

Publikace Speleofórum je tradičním sborníkem přednášek s karsologickou a speleologickou tematikou. Sborník Speleofórum je reprezentační tiskovinou ČSS, proto bude vyžadována výborná kvalita předkládaných příspěvků.

- Přednášejícímu bude vyhrazeno 20 minut (15 přednáška + 5 diskuze).
- Jednacím jazykem je čeština, příp. slovenština a angličtina.
- K dispozici je moderní audiovizuální zařízení vč. PC a dataprojektoru (možno použít CD, DVD a videokazety).

Nejlepší studentský příspěvek bude oceněn!

(Prezentovaný a současně opublikovaný příspěvek, jehož prvním autorem je student, bude oceněn věcnou cenou.)

Program konference bude zveřejněn v měsíci březnu.

Příspěvky ke konferenci Kras 2007 zasílejte výhradně na adresu:

redakce@speleo.cz

Uzávěrka sborníku je 15. prosince 2006.

www.speleo.cz

Nová díra

Iva

Copak je to za díru
co ze země zeje
uvidí ji jeskyňář
srdce se mu chvěje

Pro normální pozemšťany
je to prostě v zemi díra
jeskyňář, s něhou v oku
na tu krásu zírá

Obléká si overal
hlínu posílá v kýblu nahoru
a tak začalo bádání
v novém Kančím ponoru

Sobotu co sobotu
hlína se z díry těžší
asi to bude velký objev
v Topasu se těší

Copak je to za díru
na cestě do Suchdola
jeskyňáři
už se dívaj z dola

Pro normálního pozemšťana
díra v zemi zeje
jen všem členům Topasu
srdíčko se chvěje

Pozn. redakce: V minulém čísle Spelea (45/2006) byl u básně na straně 60 nedopatřením uveden autor Igor Audy, z jehož adresy příspěvek dorazil. Autorkou je však Iva, stejně jako u básně v tomto čísle. Za chybu se omlouváme.